

Hebben katten emoties?

Dit voorjaar werd aan de Universiteit van Maastricht (prof. dr. Pim Martens) en de Open Universiteit Heerlen (prof. dr. Marie-José Enders) een grootschalig onderzoek gedaan naar de emoties van hond en kat. De onderzoeksresultaten zijn bekend en *Kattenmanieren* sprak hierover met dr. Pim Martens.

Pim Martens.

Verdriet?

Dr. Pim Martens is hoogleraar duurzame ontwikkeling aan de Universiteit Maastricht. Hij vertelt dat onze kijk op dieren, en vooral op de emoties van

die dieren in de loop der tijd nogal veranderd is. 'Vroeger dachten sommige wetenschappers dat dieren geen emoties hadden', zegt hij. 'Dit is gelukkig aan het veranderen. Ook zijn de meeste huisdierenbezitters ervan overtuigd dat hun dieren wel degelijk gevoelens hebben die lijken op onze menselijke emoties. Het leek ons dus belangrijk en nuttig om hier onderzoek naar te doen.'

Het onderzoek

Wetenschappers zijn het er min of meer over eens dat emoties bij de mens fungeren als 'gids' en daardoor ons gedrag beïnvloeden. Bij dieren is het moeilijker vast te stellen of ze emoties op dezelfde manier ervaren als mensen; het is niet altijd duidelijk wat een dier voelt. Wij kennen elke dag gevoelens toe aan dieren, en het is heel waarschijnlijk dat ook dieren emoties 'gebruiken' om op te reageren op een situatie.

Om meer inzicht te krijgen in emoties van dieren, werd begin dit jaar begonnen met het onderzoek. We vroegen dr. Pim Martens hoe het verlopen is, en wat de belangrijkste onderzoeksresultaten zijn.

Hoe lang heeft het onderzoek gelopen?

'Van februari tot en met mei 2014.'

Hoe ging het onderzoek in zijn werk?

'We hebben een online enquête verspreid via de netwerken van de auteurs van het rapport. Meer dan duizend ingevulde enquêtes werden geretourneerd. Alhoewel uit de gehele wereld afkomstig (de enquête was zowel in het Nederlands als Engels verspreid) zijn in dit rapport alleen de Nederlandstalig ingevulde enquêtes meegenomen (uit België en Nederland afkomstig).

Het aantal reacties was hoger dan we verwacht hadden. Dit geeft niet alleen aan dat mensen erg geïnteresseerd zijn in het welzijn van hun huisdier, maar ook dat ze betrokken zijn bij het wel en wee van dieren in het algemeen.'

Wat was het doel van het onderzoek?

'Met deze enquête wilden we inzicht krijgen in hoeverre huisdiereigenaren bepaalde emoties aan hun huisdieren toekennen op basis van de gelaatsuitdrukking, lichaamshouding, en geluiden (blaffen, miauwen, grommen, blazen) van het dier. Ook willen we graag weten of de emoties van de eigenaar en huisdier overeenkomen. Met andere woorden: nagaan of het huisdier zijn emoties afstemt op die van de mens. Of andersom. Hoe vaak gebeurt het bijvoorbeeld dat mens en kat samen bedroefd, blij of boos zijn?'

Hebben dieren emoties? Wat 'kunnen' wij mensen hiermee?

'Bij dieren is het moeilijk vast te stellen of zij emoties op dezelfde manier en met dezelfde intensiteit ervaren als mensen. De zintuiglijke wereld van mens en dier ver-

Verbazing?

schillen nogal van elkaar. Het is dus niet altijd duidelijk wat een dier voelt. Je kunt je dan ook makkelijk vergissen in de aard en de sterkte van zijn gevoelens. Toch worden in het dagelijks leven regelmatig emoties toegekend aan dieren. Aan te nemen is dat ook dieren emoties 'gebruiken' om te reageren op een bepaalde situatie. Emoties zijn dus belangrijk voor hun functioneren.

Voor het welzijn van het gedomesticeerde dier, zoals voor onze honden en katten, is het belangrijk dat hun 'emoties' correct worden geïnterpreteerd. Misinterpretaties kunnen leiden tot welzijnsverlaging van het huisdier, bijvoorbeeld doordat een dier gestraft wordt.'

De meest opmerkelijke conclusies uit het onderzoek:

- Alle huisdiereigenaren die meededen aan de enquête herkennen emoties bij hun dier.
- De emoties die bij honden en katten gezien worden, zijn: Blijdschap, angst, jaloezie, verbazing, afkeer, woede, teleurstelling, verdriet, medelijden en schaamte.
- Jaloezie is de enige secundaire emotie (zie kader – red.) in de top zes. Dat is overeenkomstig andere bevindingen over secundaire emoties bij niet-primaten.
- In tegenstelling tot eerdere onderzoeken herkenden zowel mannen als vrouwen alle emoties bij hun dieren. Sommige emoties (zoals schaamte, verrassing) werden vaker door mannen dan door vrouwen aangedragen.
- Hoewel uit eerder onderzoek bleek dat vrouwen over het algemeen meer empathie tonen ten opzichte van

Wat zijn emoties?

Een emotie is een gevoel of een innerlijke beleving. Deze gevoelens worden opgeroepen door een bepaalde situatie maar kunnen ook spontaan optreden. Biologen omschrijven emoties ook wel als een reactie van onze hersenen op een gevoelsmatige prikkel. Dit leidt bij mensen maar ook bij dieren vaak tot een reactie als vluchten, toenadering zoeken of vechten. Daarnaast kunnen emoties een lichamelijke reactie tot gevolg hebben. Denk aan hartkloppingen, hijgen of kippenvel.

Dierproeven met Labradors

In september dit jaar werd bekendgemaakt dat labradorproeven aan de Universiteit Maastricht zijn uitgesteld vanwege maatschappelijke weerstand. Acht labradors die al in het proefdierlab aanwezig waren zijn door het oog van de naald gekropen en opgevangen door een stichting die ex-proefdieren opvangt. Zij krijgen een goed thuis. 'Maar deze stappen mogen niet het einde zijn van de discussie rondom dierproeven', vertellen Carijn Beumer en Pim Martens. 'Ook als alle wettelijke kaders en richtlijnen gevolgd worden bij het beoordelen en uitvoeren van dierproeven, moet nu de vraag gesteld worden: reflecteren deze kaders en wetten nog wel het maatschappelijk belang? De grote verontwaardiging in de samenleving – die zowel met terechte onderbuikgevoelens als met goede rationele argumenten gevoerd wordt – zou erop kunnen wijzen dat de richtlijnen voor toetsing en afweging van het maatschappelijke belang ondertussen gedateerd zijn. Universiteiten, Dier Ethische Commissies (DEC's) en organisaties die zich inzetten voor alternatieven voor dierproeven, kunnen voortrekkers worden in een debat over het maatschappelijke belang van het gebruik van proefdieren voor medisch onderzoek.

De recente opstand tegen de proeven in Maastricht wijst erop dat het maatschappelijk belang verschoven is in de richting van een samenleving die geen proefdieren meer accepteert: binnen een week hebben meer dan 120.000 mensen een petitie getekend. Dat is niet betekenisloos. Deze petitie reflecteert niet alleen de verontwaardiging over het gebruik van aai-bare labradors in medische proeven, maar ook een (veranderde) maatschappelijke houding ten opzichte van het gebruik van proefdieren voor de medische wetenschap in het algemeen. Kennelijk is het idee dat je dierenleed kunt rechtvaardigen als er mensen bij gebaat zijn niet meer van deze tijd. Hoogste tijd dus voor een nieuwe koers van universiteiten! Wat zou het mooi zijn als Nederlandse universiteiten voorop lopen in de wereld op het gebied van (het ontwikkelen van) alternatieven voor dierproeven en het uitbannen van dierenleed voor onderzoek. Dat zou getuigen van moed en toekomstvisie!

Primair en secundair

Primaire (of basis)emoties zijn emoties die automatisch en onbewust ontstaan door prikkels van buitenaf. De zes basisemoties van mensen zijn woede, blijdschap, verdriet, afschuw, angst en verrassing. Secundaire (of complexe)emoties hebben meer te maken met gevoelens. Deze emoties gaan vaak gepaard met een bewuste beleving, zoals schaamte, jaloezie, teleurstelling en medelijden. Secundaire emoties worden meer dan primaire emoties beïnvloed door bijvoorbeeld de omgeving en cultuur.

dieren dan mannen, wijst deze nieuwe Nederlands-Belgische studie niet uit dat vrouwen meer emoties aan dieren toekennen dan mannen.

- Eerder werd aangetoond dat onze empathie ten opzichte van dieren varieert afhankelijk van geloof, de omgeving en de onze ervaringen. Dit kan het verschil verklaren tussen jonge en oude mensen, en het opleidingsniveau.
- Of mensen ervaren dat hun dier emoties heeft, hangt ook af van de diersoort. Het is een feit dat honden groepsdieren zijn, terwijl katten evolutionair ontwikkeld zijn als solitair levende dieren. Voor katten is het daardoor minder noodzakelijk om hun emoties te uiten; zij hebben immers minder sociale contacten in hun leefomgeving. Dit kan de verschillen verklaren tussen hond en kat, of beter: de antwoorden van honden- en katten-eigenaren.
- Auteur/onderzoeker Marc Bekof zegt in zijn boek 'The emotional life of animals' (2006) ook dat er met name tussen hond en mens sprake is van een hoog niveau van wederzijds begrip en gedeelde emoties. Dat is een feit dat ook door dit onderzoek onderschreven wordt.

Boosheid?

Meer weten?

De complete uitslag van het onderzoek en het eindrapport vind je op www.animalwise.info. 'Het emotionele leven van uw huisdier'.

